

# Tomasz Knapik

---

"Studia i szkice w zakresie polskiej i zagranicznej teorii oraz historii kultury fizycznej", pod red. Pawła Króla, Rzeszów 2012 : [recenzja]

---

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy 4/4, 140-144

---

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.



## OMÓWIENIA

TOMASZ KNAPIK

*Akademia Wychowania Fizycznego  
im. Jerzego Kukuczki w Katowicach*

***Studia i szkice w zakresie polskiej i zagranicznej teorii oraz historii kultury fizycznej. Pod red. Pawła Króla. – Rzeszów : Uniwersytet Rzeszowski, 2012. – ISBN 978-83-89721-25-9***

**D**o dziejów historii kultury fizycznej, które od wielu lat są przedmiotami badawczych zainteresowań Profesora Mirosława Ponczka, należy dopisać kolejny ważny rozdział. Tym razem jego bohaterem jest osoba Uczzonego.

Z okazji jubileuszu – 65 rocznicy urodzin i 40 rocznicy pracy naukowej grono przyjaciół, współpracowników i uczniów – jako wyraz wdzięczności, szacunki i sympatii – postanowiło dedykować Profesorowi *Księgę pamiątkową*. Warto w tym miejscu wspomnieć, iż dorobek naukowy Profesora jest bardzo bogaty, znany oraz doceniany zarówno przez historyków w Polsce jak i poza granicami. W łącznym dorobku naukowym znajdujemy ponad 270 publikacji, w tym kilkanaście monografii, kilkanaście książek i kilkadziesiąt artykułów w języku angielskim. Ważną pozycją są podręczniki, materiały uzupełniające do ćwiczeń i seminariów z historii kultury fizycznej oraz teorii wychowania fizycznego dla studentów. [Ponczek, 2003; Ponczek 2004; Ponczek 2006]. Zainteresowania badawcze dostojnego Jubilata koncentrują się na zagadnieniach dotyczących historii kultury fizycznej i olimpizmu, najnowszej historii kultury fizycznej Polski, historycznych relacjach kultura fizyczna – Kościół powszechny, które pozostają przedmiotem dalszych naukowych eksploracji. Obecnie Uczony poprzez podejmowaną aktywność naukowo-dydaktyczną wzbogaca swoją wiedzę i doświadczeniem ośrodki naukowe w Katowicach oraz Rzeszowie. Warto podkreślić, iż Profesor w sposób szczególny, co pokazują tytuły wielu jego prac naukowych, umiłował dzieje swojej małej ojczyzny, tj. Zagłębia Dąbrowskiego. Istotne znaczenie w prowadzonych badaniach, które często mają charakter pionierski, ma także region śląski.

W *Zasadach dobrej roboty w pracy umysłowej* Tadeusz Kotarbiński posługuje się słowem spolegliwy w odniesieniu do uzasadnień w nauce, dodając ważny i pomocny komentarz „[...] użyjemy w tym przypadku

słowa, zasłyszanego gdzieś na Śląsku, a mówiącego tyle, co „taki na którym możemy polegać”, [Kotarbiński, 2003, s. 364]. Niewątpliwie do osoby i twórczości Jubilata, można odnieść zasłyszane gdzieś na Śląsku słowo spolegliwy w interpretacji, jaką nadał temu słowu T. Kotarbiński. Na osobie dostojnego Jubilata, Jego życzliwości oraz rzetelności badawczej można niezawodnie polegać.

*Księga jubileuszowa* została trafnie zatytułowana *Studia i szkice w zakresie polskiej i zagranicznej teorii oraz historii kultury fizycznej*. Stanowi zbiór trzydziestu trzech artykułów, które w sposób tematyczny zostały podzielone na trzy części. Ich autorami są wybitni naukowcy z Polski i zagranicy. Całość została poprzedzona przedstawieniem okolicznościowego pisma prof. dra hab. Aleksandra Bobki. Jest ono wyrazem uznania całej społeczności akademickiej Uniwersytetu Rzeszowskiego „dla Pana Profesora za długoletnią pracę naukową oraz zaangażowanie w działalność na rzecz rozwoju kultury fizycznej”.

Redaktor Paweł Król we wstępie oraz Wojciech Jan Cynarski w artykule pt. *Profesor Mirosław Ponczek – przyczynek do biografii* zwracają uwagę na obszary badawcze, dokonania, osiągnięcia oraz bogaty dorobek naukowy Profesora. Jest to ważny i niezbędny przyczynek do szerszej biografii, która czeka na realizację.

Układ i treść *Księgi* wiele mówią. Po pierwsze, Profesor ma wielu przyjaciół w kraju i poza jego granicami. Księgę współtworzy ponad czterdzieści osób. Po drugie, jej treść jest zróżnicowana, co wskazuje na różnorodność obszarów aktywności naukowej Jego przyjaciół, współpracowników. Po trzecie wreszcie, Profesor Mirosław Ponczek jest uczonym, który wierzy w istnienie obiektywnej prawdy historycznej, której z pasją badawczą poszukuje, by następnie dzielić się nią ze współpracownikami, studentami, etc. Warto wspomnieć, iż wielu autorów książki jest uznanymi w swoich środowiskach autorytetami naukowymi. Nie brakuje wśród nich uczniów Profesora, a także tych osób, które korzystały z Jego pomocy oraz życzliwych rad.

*Kościół katolicki a kultura fizyczna* to tytuł pierwszej części *Księgi jubileuszowej*. W niej też znajdują się dwie publikacje autorstwa Jubilata. Pierwsza zatytułowana *Pierre de Coubertin a papieżstwo pierwszych lat dwudziestego wieku (próba refleksji historycznej)* poruszyła poznawczo interesujący temat rzymskich peregrynacji barona Coubertina i jego spotkania z papieżem Piusem X. Natomiast druga pt. *Próba szkicu o relacji Pius XI – Alpy, sport* traktuje o sportowych i turystycznych zainteresowaniach Piusa XI, który, co warto przypomnieć, zanim dostąpił godności papieskiej, zdobył trzy najwyższe szczyty Alp. Rozdział zamyka publikacja Małgorzaty Jacko pt. *Katolickie Stowarzyszenia Sportowe Rzeczypospolitej Polskiej w latach 1992–2004*. Autorka podejmuje ważną próbę refleksji dotyczącej powstania, działalności, założeń ideowo-programowych Katolickiego Stowarzyszenia Sportowego w Polsce po transformacji ustrojowej.

Druga najobszerniejsza część dzieła została zatytułowana *Teoria, socjologia, prawo i polityka w kulturze fizycznej*, ma charakter interdyscyplinarny i zawiera szesnaście artykułów, które traktują o zagadnieniach historycznych, socjologicznych, prawnych, a także politycznych obecnych w kulturze fizycznej. Tam też znaleźć można szereg publikacji autorstwa ludzi nauki z kraju oraz zagranicy. Dość wspomnieć nazwisko Henryka Kocója, który jest autorem publikacji pt. *Pierre Coubertin jako historyk, filozof, pedagog*. Autor korzystając z bogatych obcojęzycznych źródeł przedstawia twórcę nowożytnych Igrzysk Olimpijskich jako przyjaciela Polski. Zwraca także uwagę na jego rozległe zainteresowania. Kolejny tekst – A.S. Barczaka *Fechtowanie i nauka* zawiera wspomnienia autora-szermierza z lat 1950–1969. Publikacja J. Kosiewicza *Faulowanie w sporcie jako zjawisko niezgodne z przepisami, ale tolerowane i pożądane* zawiera analizę problemu faulowania w grze sportowej i określa przyczyny i korzyści z gry „faul”. Interesujące tematy podejmują również autorzy kolejnych tekstów: M. Huzarski (*Rys historyczny chuligaństwa stadionowego jako refleksja związana ze współorganizacją przez Polskę EURO 2012*) oraz N. Urbain-sky i M. Woltmann-Żebrowska (*Ausdrucksformen und Ihre Wechselwirkungen Zwischen Musik und Bewegung Beim Dirigenten*), W.J. Cynarski i G. Szajna (*Japońska sztuka szermierki Kenjutsu w Polsce (1987–2012) ze szczególnym uwzględnieniem Podkarpacia*), T. Jurek (*Proces dydaktyczny w Zamiejscowym Wydziale Kultury Fizycznej Poznańskiej AWF w Gorzowie Wlkp. (1971–2011)*), A. Nowakowski (*Prawo sportowe Trzeciej Rzeczypospolitej (1989–2010)*), R. Tomik, J. Cholewa i R. Kudrys (*Wykorzystanie aktywnych form turystyki szkolnej dla realizacji celów kształcenia plenerowego*), A. Huzarska (*Początki turystyki w szkołach średnich Rzeszowa w latach 1918–1939*), J. Puchała (*Rozwój agroturystyki w powiecie limanowskim*), P. Halemba i R. Harmaciński (*Ewolucja sportu i turystyki osób niepełnosprawnych w Polsce po 1989 rok*), A. Pasko (*Między ideologią a bytem. Władze wobec sportowców w Polsce w latach osiemdziesiątych*). Rozdział drugi zamykają prace A. Cichosza *Intelekt i rozumne kierowanie emocjami w ponadczasowym przesłaniu Pierre’a de Coubertina* oraz A. Smolenia i Z. Pawlaka *Strategie i struktury ośrodków sportu i rekreacji w Polsce. Analiza wybranych przypadków*.

Trzecia i ostatnia część *Księgi jubileuszowej* została zatytułowana *Historia kultury fizycznej (XIX–XX w.)*. Rozdział ten zawiera kilkanaście artykułów, a ich autorów ogranicza okres przełomu dziewiętnastego i dwudziestego wieku. Poruszane w tekstach zagadnienia są szczególnie interesujące. Oprócz walorów teoretyczno-poznawczych przedstawiają także tło wydarzeń, które ostatecznie doprowadziły do odzyskania niepodległości przez Polskę. Rozdział otwiera praca B. Woltmanna *40 lat klubu sportowego AZS-AWF Gorzów Wlkp. (1972–2011)*. Kolejne artykuły napisane zostały w języku niemieckim: K.H. Schodrok *Glanzpunkte des Schlesischen Sport*

*in der Weimarer Republik (1919-1932)* oraz H.J. Teichler *Die Deutsch-Polnischen Sportbeziehungen als Barometr der Ns-Aussenpolitik*. Autorami dalszych tekstów są: S. Zaborniak, J. Glińska *Podstawy prawne i organizacyjne struktur TG „Sokół” Okręgu V lwowskiego w latach 1884-1939*; S. Zaborniak, P. Król *Skocznie narciarskie w Drugiej Rzeczypospolitej*; S. Zaborniak *Rzecz o lekkoatletyce na Górnym Śląsku w latach 1922-1939. Udział lekkoatletyki w działalności TG „Sokół” dzielnicy śląskiej*; M. Szczerbiński, K. Wasilewski *Stan badań nad dziejami harcerstwa poza granicami Polski*; G. Szajna *Sylwetki polskich sportowców ze Lwowa – uczestników igrzysk olimpijskich*; E. Małolepszy, T. Drozdek-Małolepsza *Wychowanie fizyczne i sport na Kresach Północno-Wschodnich II Rzeczypospolitej w świetle czasopisma „Raz Dwa Trzy” (1931–1939)*; D. Pawlik i A. Fryc *Rugby w dziejach Nowej Zelandii*; A. Wiecheć *Zorganizowana turystyka narciarska, a schronisko w Beskidenverein na Babiej Górze*; M. Łukaszek *Podstawy rozwoju kultury fizycznej we Lwowie (186–1914)*; M. Łuczak *Szermierka w Polsce w świetle dorobku teoretyków oraz praktyków, literatury przedmiotu i badań naukowych od XIX do XXI wieku (zarys problematyki)*.

Niewątpliwie współautorom *Księgi pamiątkowej* należą się szczególne słowa uznania. Dzieło to bowiem nie tylko jest wyrazem szacunku wobec dokonań Uczzonego, ale także stanowi cenny zbiór znakomitych rozpraw, artykułów, szkiców, które wzbogacają naszą wiedzę o szeregu historycznych wydarzeń, przybliżają sylwetki nieżyjących już sportowców i patriotów. Są wśród nich także takie, które przedstawiają rozwój, stan i ważność kultury fizycznej na Kresach, we Lwowie w okresie poprzedzającym odzyskanie niepodległości.

Mnogość zawartych w *Księdze* prac uniemożliwia bliższą analizę zawartości wszystkich tekstów, a tym bardziej rozwinięcie zawartych tam myśli. Pozostaje tylko stwierdzić, że na rynku księgarskim pojawiła się wartościowa książka, która z uwagi na rozległość poruszanej problematyki i nazwiska autorów z pewnością zainteresuje wielu studentów, doktorantów, pracowników nauki. Dzieło zamykają: słowo końcowe zredagowane przez P. Króla, noty biograficzne o autorach, indeks nazwisk oraz fotografie przedstawiające ważne, uroczyste chwile z życia Profesora.

Można być przekonany, że *Księga* w sposób istotny wzbogaca wiedzę z zakresu polskiej i zagranicznej teorii oraz historii kultury fizycznej. Jednocześnie jest miłym darem dla dostojnego Jubilata, którego postać i dorobek naukowy przypominają, co jest ważne w życiu człowieka, ponadczasowe, uniwersalne. Dzieło to jest tym bardziej cenne, im łatwiej dzisiaj, ze względu na obowiązujące mody, zapomina się o ważnych wydarzeniach z dziejów Polski, ignoruje historię, jako nauczycielkę życia, deprecjonuje związek, jaki zachodzi pomiędzy wartościami moralnymi, sprawnościami cielesnymi, szeroko pojętą kulturą i życiem narodu.

**Bibliografia**

- Kotarbiński T. (2003). *Prakseologia*. Cz. 2. Wrocław.
- Ponczek M. (2003), *Kultura fizyczna w dokumentach papieskich i Episkopatu Polski w pierwszym dziesięcioleciu III Rzeczypospolitej 1989–1999*. Częstochowa.
- Ponczek M. (2004), *Kultura fizyczna a Kościół rzymskokatolicki. Antyk – XX wiek*. Częstochowa.
- Ponczek M. (2006), *O księdzu Walerianie Adamskim – teoretyku wychowania fizycznego w Polsce (1885–1965)*. Poznań.